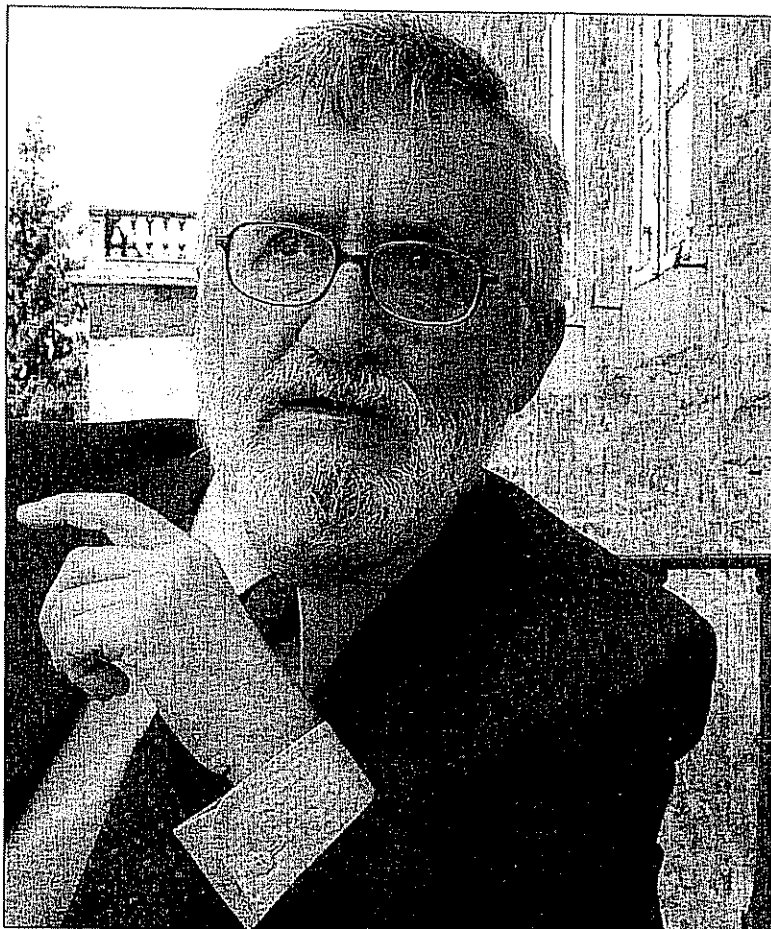

Xavier Alcalá

'Hai que coñecer a brutalidade para non reincidir nela'

XAN CARBALLA

Sorprende Xavier Alcalá co seu último libro *Entre Fronteiras* (Galaxia), primeiro volume da triloxía *Evanxélica Memoria*, unha reivindicación dun sector da poboación, os protestantes de relixión evanxélica, duramente perseguidos pola represión desde 1936. O proxecto terá unha segunda entrega a fins de 2004 e aínda non pode prever o autor cando dará cabo a este esforzo histórico-literario.

XAN CARBALLA

A primeira entrega da triloxía *Evanxélica Memoria* é, entre outras cousas, un relato da represión franquista no Baixo Miño e do espanto da guerra no Ebro.

Hai unha primeira parte, que agradezo a Vitor Freixanes que me obrigase a reducir moito, que é unha novela *per se*, da vida idílica á beira do Miño, duns rapaces que pensan que pode haber unha relixión diferente da que eles coñeceron. O idillio remata nun horror que non para despois do 18 xullo. O problema meu é que tendo unha información inesgotábel podería escribir miles de páxinas e teño que medir-me. O primeiro libro fala sucesivamente de esperanza, horror e falsa esperanza. Á volta da fronte o protagonista pensa que, despois de ter estado nas trincheiras hombeis do Ebro e ter un certificado de bo comportamento, xa estaba liberado. Pero na segunda parte vai regresar o verdadeiro horror que non tivo tregua.

Conta o movemento fundador do evanxélicos nunha parroquia de Salvaterra. Que hai de real niso? Canta investigación hai na obra?

Todo é real, só cando alguén pediu que se cambiasen os nomes fíxose. O que non se fai é mencionar a vila de orixe e de destino porque están vivas persoas que coñeceron os feitos en directo ou son fillos dos que se comportaron cruelmente cos protestantes. Só hai algún personaxe comodín para permitir que o relato non teña que ser hipertextual e obrigue a buscar información noutro lado. Iso é o único estrictamente de ficción.

Vostede novela moitas cousas neste libro e anunciase moito máis para as seguintes entregas: a historia dos evanxélicos, a guerra, a represión...

Había que tomar decisións que acotasen o tema. Decidín tomar o fio na vida dun só personaxe. Escolliño entre todos os evanxélicos que tratei porque foi capaz de loitar sen abandonar. Nunca marchou á Arxentina, cando a maioría das estruturas evanxélicas das aldeas desfixéronse pola emigración. Cunha intelixencia natural, palpábel, foi capaz de xerar empresa como mecanismo de defenderse. Pero conti a guerra e a posguerra, o seu trato cos Fernández e a creación de Zeltia [asunto que sairá na segunda entrega]. O problema é ver que liña do relato histórico abandonaba. Non é unha historia dos evanxélicos, é a historia da aventura da súa supervivencia contada por un evanxélico, un *obreiro de Deus*, como se chama a si mesmo.

Onde nace a súa preocupación polo mundo dos evanxélicos?

Eu cricime entre Ferrol, na volta de Ares, Pontevedra e Coruña, unha zona na que a presenza evanxélica é continua. Cando era pequeno advertíame que non andara con eles porque *fan cousas raras*. E como non fan cousas raras! Estáballe prohibido expresarse en público e todo seu exercicio relixioso era pechado. Eran rapaces coma min e cando xa fun estudante mantiven a re-

lación con algún deles. Preocupoume saber cal era a súa diferenza coa relixión oficial. Saben que apenas eran uns disidentes e por iso eran perseguidos, non por non cristiáns. Hai anos que algún me suxeriu que contara iso, pero a vida non me deu para tanto. En 1999 pensei que me fan morrer os que poderían contarme as cousas, e lanceime a entrevistalos e recoller un mar de datos. Son tantas as notas tomadas que haberá que deixalas gardadas en algures.

A igrexa católica posiciónouse cos sublevados. Foi toda a igrexa evanxélica pro-republicana?

Non só foron demócratas, tamén republicanos. Todos repiten, o mesmo: non perdan que

Alfonso XIII fose un adúltero manifesto e consideran que os Borbóns están dexenerados. Saben que durante a República aparece a primeira Constitución na que eles poden vivir e ser diferentes. No capítulo cuarto da segunda parte, que revisaba onte á noite, hai unha entrevista moi curiosa que é a volta dun pastor inglés expulsado por espía durante a guerra e que volveu en 1945, Arthur Ginnings. Este home revisa todas as constitucións españolas e, agás na da II República, en todas se admite como relixión única a católica. Na de 1931 déixanos existir e Marcelino Domingo foi o seu grande defensor. Eles aínda desconfían hoxe dun sistema que é monárquico e católico, e daquela a fe-

deración dos evanxélicos pediu, nas pasadas eleccións xerais do 14 de marzo, o voto contra o PP.

Apesar de todo ese carácter de testemuña histórica, finalmente o que un le é unha novela, non recorre a outros artificios narrativos.

Puido ser unha novela ao estilo de *collage* de *Fábula*, pero os propios vellos díxéronme que iso era difícil de ler. O mellor do resultado final de *Entre fronteiras* é que a historia flúe. Tamén me neguei a poñer notas ao pé de páxina, porque iso despista.

Segundo parece os evanxélicos teñen verdadeiro apetito dunha versión en castelán para que podan ler o libro nas súas comunidades por España. Agora non teño tempo para

pensar niso, porque ando tolo para poder escribir a segunda parte e tela para fin de ano. Pero, como non vai haber ese apetito se nunca ningún contou isto? A represión dos evanxélicos en Galiza é a mesma que en toda España, coas peculiaridades de que había moita relación dos galegos cos evanxélicos de Cuba, que moitos mariñeiros serviron de contacto en moitos portos e que a dispersión poboacional facilitou a súa introdución. Había moitas parroquias cos curas pelexados coa xente por non pagaren oblata e décimo e "pedían relixión". Esta xente non lles cobraba e foi o que fixo que no ano 1936 Galiza estivese inzada de comunidades evanxélicas que foron masacradas. Nunca se recuperaron. Apenas quedaron en Ferrol, Ares, Coruña, Silleda, Ourense, Marín e Vigo, onde foron intocábeis porque os *protexía* o comandante Felipe Sánchez por unha circunstancia azarosa: o xastre que lle cortaba os traxes cos que disimulaba que era chepuado, era evanxelista, Xoan Carreira. Por esa razón a de Vigo (na rúa Pi i Margall) foi a única igrexa evanxélica de España que non se pecha e pode ter un pastor que non é expulsado por espía.

Como é capaz de sobrevivir un non católico nunha fronte de guerra na que a represión é tan cega.

Pero é que durante a guerra non todos os falanxistas e militares eran partidarios da relixión católica. Na segunda parte hai un personaxe sinistro que se porta ben co protagonista porque si: porque lle peña, que é o farmacéutico da vila. Este home insiste en que Franco é un traidor porque entra na Igrexa baixo pulio e vai entregar o poder á monarquía. Ao protagonista deféndeno os seus mandos porque é moi valente e se ofrece de enlace entre trincheiras, e facíao porque así liberaba aos casados desa función de perigo de morte total e tamén porque fa desarmado e non tiña que verse no brete de matar.

Nos Diálogos de Mariñán da Fundación Casares vostede rexeitou a equidistancia no tratamento da guerra en Galiza.

Teño un amigo que se criou entre evanxélicos e casou en Extremadura. Dime que cando fala cos seus sogros cóntalle a historia dunha maneira, pero é que se fala de Galiza só hai un xeito de contala: "porque a min fusiláronme media familia". O que conto e reivindicoo na novela é a esa inmensa cantidade de mortos incontados. Por que malaron a tanta xente? Como non vou contar iso que vai na novela do tipo que o collen, mátanlo e crávanlle alfinetes coa bandeira vernella na lingua porque era comunista e analfabeto? Iso hai que contalo porque hai que coñecer a brutalidade, para tomar exemplo e non volvermos caer nela. Non quero poñer nomes porque non importa tanto dicir quen foi como saber o que fixo. E non é por medo que os nomes non se poñen senón por non facer sufrir a outras persoas que non teñen que cargar coa responsabilidade dos seus familiares. ♦